

نقش فمینیسم در فروپاشی خانواده

فاطمه شهیدی^۱

چکیده

خانواده نهادی است، که بر پایه ازدواج مرد و زن شکل می‌گیرد و با تولید مثل توسعه می‌یابد، که در بیشتر جوامع نهاد اصلی برای جامعه پذیری کودکان به شمار می‌آید، از این رو مهم‌ترین عامل تکامل جامعه و بشر است. در دوره‌های مختلف، از آغاز زندگی بشر خانواده در معرض خطرات مختلف بوده است اما باید این نهاد مهم را از آفات و آسیب‌ها دور نگه داشت. یکی از عواملی که در دوران معاصر بر این نهاد تاثیر منفی می‌گذارد فمینیسم می‌باشد. فمینیسم جنبش سازمان یافته‌ای برای احقاق حقوق زنان معنا شده است. این نظریه یا جنبش، در موج اول خود به صورت غیر مستقیم و در موج دوم به صورت مستقیم بر فروپاشی خانواده اثر گذاشته است. محقق در تحقیق حاضر با روش عقلی تحلیلی و با گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای در ابتدا فمینیسم را معرفی کرده و به بیان نظریات فمینیستی و اثرات مخرب آن بر خانواده پرداخته است. نظریاتی همچون حق طلاق، سقط جنین، عشق آزاد و همجنسگرایی. ضروری است این نظریات و اثرات آن بررسی شده که خانواده‌ها و نهاد های مسئول در جامعه از خطرات و نتایج آن مطلع شده و تا قبل از عملی شدن آن از خطرات و عواقب آن جلوگیری شود.

کلید واژه ها : امواج فمینیستی ، فروپاشی خانواده ، فمینیسم ، نظریات فمینیستی، نقش

مستقیم، نقش غیرمستقیم.

^۱ - طلبه سطح دو ، حوزه علمیه کوثر تیران

مقدمه

خانواده یک نهاد اجتماعی است که بدون آن دوام و بقاء جامعه میسر نخواهد بود و هیچ جامعه ای بدون خانواده برقرار نمی باشد، و در بیشتر جوامع نهاد اصلی برای جامعه پذیری کودکان به شمار می آید، از این رو مهم ترین عامل تکامل جامعه و بشر است.

در دوره های مختلف از آغاز زندگی بشر خانواده در معرض خطرات مختلف بوده است، بی شک جامعه ای موفق است که بتواند این نهاد مهم را از خطرات و آسیب ها دور نگه دارد، یکی از عواملی که در دوران معاصر بر این نهاد مهم تاثیر منفی میگذارد، فمینیسم میباشد.

فمینیسم را گاه به جنبش سازمان یافته ای برای احقاق حقوق زنان و گاه نظریه ای که به برابری زن و مرد از جنبه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و حقوقی معتقد است، معنا کرده اند.

شاید در آغاز این جنبش نتیجه های مثبتی برای زنان در پی داشت، اما رفته رفته نظریات آن ها رنگ و بوی تازه ای گرفت و کم کم باعث زیر پا گذاشتن اخلاق، خانواده و فرزندان شد.

این نظریه یا جنبش در موج اول خود نقش غیر مستقیم بر فروپاشی خانواده داشت، یعنی اینکه نظریاتی مانند حق طلاق که در موج اول بیان شد، با قانونی کردن حق طلاق برای زنان، باعث میشود خانواده زودتر باعث گسستگی شود، زیرا زنان با قوی بودن قوه احساساتشان ممکن است منطقی تصمیم نگیرند و زمانی که تحت تاثیر احساساتشان هستند، تصمیم به طلاق بگیرند و خانواده را از هم بپاشند.

اما نظریات موج دوم این جنبش، نقش مستقیم بر فروپاشی خانواده دارد، یعنی اینکه آنها در موج اول با اصل خانواده نمی جنگیدند و حتی در مواردی از گرایشاتشان خانواده را گرامی میداشتند، اما در موج دوم آنها اصل خانواده را زیر سوال بردند و معتقد بودند اولین جایگاهی که در آن به زن ظلم میشود، خانواده است. طبق همین باور بود که آنها نظریاتی دادند که منجر به عدم تشکیل خانواده میشد. نظریاتی نظیر: عشق آزاد، همجنسگرایی، فردگرایی و...

تاریخ آغاز این جنبش و نظریات با آثاری که در اعتراض به موقعیت زنان منتشر شده، مشخص میشود. که چنین آثاری نخستین بار در دهه ۱۶۳۰ منتشر شد و تا ۱۵۰ سال به صورت پیوسته ادامه یافت. در مقابل برخی معتقدند در سراسر تاریخ فلسفه، نویسندگانی بوده اند که تصویری کلیشه ای از جنسیت را به چالش کشیده اند، اما در اواخر قرن هجدهم، جریانی با هدف آزادی زنان کم کم قوت گرفت و تنها در اواخر قرن نوزدهم واژه فمینیسم پدید آمد. از اولین منابع در این زمینه میتوان به دست نوشته های مری استل در قرن نوزدهم و مری ولستون کرافت اشاره کرد.

محقق کتابی با عنوان این تحقیق پیدا نکرد، اما در مقاله "تقابل فمینیسم و کارکرد های خانواده" نوشته فایزه عظیم زاده و محدثه معینی فر، بخ بیان کارکرد های خانواده و دیدگاه های فمینیستی پرداخته شده است.

در مقاله "نظام اسلامی، زنان و مسئله فمینیسم" به نویسندگی داوود مهدوی زادگان، فمینیسم یک نظریه دانسته شده نه یک راه حل، و آن از طریق پرسشی انتقادی به چالش کشیده شده است.

درست است که این جنبش و نظریاتش در غرب شروع شد و در جوامع غربی ادامه یافت اما امروزه به وسیله وسایل ارتباط جمعی مانند ماهواره و شبکه های مجازی، شاهد عملی شدن نظریات این جنبش در سراسر دنیا و متاسفانه در ایران و جوامع اسلامی هستیم، پس ضروری است به بررسی نقش این جنبش در فروپاشی خانواده پرداخته شود. محقق در تحقیق حاضر با توجه به اثرات مخرب این جنبش بر خانواده ها برآن شده تا با روش توصیفی - کتابخانه ای این جنبش را برای خانواده ها معرفی کرده و با بیان اثرات منفی آن در پی عملی شدن این نظریات، خانواده هارا آگاه کند تا از پیامد های منفی و آسیب های آن جلوگیری شود.

مفهوم شناسی فمینیسم

مفهوم لغوی

فمینیسم^۱ یعنی طرفداری از زنان، هواخواهی زنان، زن نوازی، طرفداری از حقوق زنان^۲.

واژه فمینیسم از ریشه کلمه فرانسوی^۳ به معنای جنسیت مونث گرفته شده است، که در فرانسوی و آلمانی معادل کلمه ای^۴ به معنای زن یا جنس مونث که خود از ریشه لاتینی کلمه ای^۵ به معنای زنانه گرفته شده است.^۶

این واژه نخستین بار در قرن نوزدهم به کار برده شده^۷ و در سال ۱۸۳۷ وارد زبان فرانسه شد^۸ و از جنگ جهانی دوم از علم پزشکی و پاتولوژی وارد علوم اجتماعی و جامعه شناسی شده، چون زنان به عنوان بخش مهمی از علوم اجتماعی، خواهان کسب خصوصیات مردانه شده بودند، که خود یک آسیب بزرگ به شمار می‌رفت، همچنین فمینیست‌ها نیز از موج دوم به بعد این نام را برای خود برگزیدند؛ و پسوند "ایسم" در انتهای این واژه نشانگر نام یک مکتب فکری است.^۹ در زبان عربی فیمینیسم را معادل کلمه‌ای با معنای زنانه^{۱۰} و در زبان فارسی به «زنگرایبی»، «زن باوری»، «زن وری» یا «زنانه گری» معنا کرده اند.^{۱۱}

^۱-Feminisme

^۲- عمید، فرهنگ عمید، جلد ۳، ص ۱۸۵۵-۱۸۵۴

^۳-Feminine

^۴-Feminin

^۵-Femina

^۶- رودگر، تاریخچه نظریات گرایش ها نقد فمینیسم، ص ۲۳

^۷- شمس، الهیات فمینیستی و ادیان ابراهیمی، ص ۱۳

^۸- آندره میشل، فمینیسم جنبش اجتماعی زنان، ترجمه هما زنجانی زاده، ص ۱۱

^۹- عقدایی، جریان شناسی فمینیسم اسلامی و رویکرد آن به نظام خانواده، ص ۲۷

^{۱۰}- نساییه

^{۱۱}- محمد رضا زیبایی نژاد، سبحانی، درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام، ص ۹۵-۹۴

مفهوم اصطلاحی

مسائلی چون وجود گرایش‌های متکثر و متنوع فمینیستی، طرح مواضع برنامه‌ها و اهداف متفاوت و حتی گاه متضاد ارائه تعریفی واحد و منسجم از فمینیسم را دشوار و حتی غیر ممکن ساخته است؛ به گونه‌ای که اختلاف نظرهای زیادی در زمینه تعریف فمینیسم وجود دارد، عمده‌ترین دلیل این تنوع و تکثر در فمینیسم و در نتیجه اختلاف در تعریف فمینیسم، آن است که این مکتب از قلمرو و گستره نسبتاً وسیع (اروپای غربی- آمریکای شمالی) و از تاریخ نسبتاً طولانی برخوردار است که در این گستره زمانی و مکانی، مکاتب فلسفی، اجتماعی و سیاسی متعدد و متنوع مانند لیبرالیسم، مارکسیسم، سوسیالیسم، رادیکال، پسا مدرنیته و... پا گرفته است.^۱

فمینیسم را هم می‌شود یک جنبش اجتماعی دانست، هم یک ایدئولوژی. ایدئولوژی است، چون تاکید بر ارزش مساوی زنان با مردان دارد و دست رد می‌زند بر سینه ایدئولوژی‌های جنسیت‌گرا و پست شمار زنان، جنبش اجتماعی است، چون تلاش سازمان یافته است برای دگرگون کردن نظام‌های اجتماعی که به فرمانبرداری زنان از مردان تاکید می‌ورزند و به آن ادامه می‌دهند.^۲

فمینیسم جنبشی بود که در بستر مدرنیته و با پذیرش بسیاری از اصول و مبانی هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی و انسان‌شناختی غرب مدرن به وجود آمد. آنها ادعا کردند که زنان در طول تاریخ از سوی مردان در جایگاه فرودستی قرار داده شدند و باید تلاش کرد تا بنیان این فرودستی از بین برود.^۳

صرف نظر از تمام این اختلافات، تنها هسته و محور مشترک که می‌توان بین گرایش‌های مختلف فمینیستی پیدا کرد، عبارت است از: اعتراض نسبت به آن چه تبعیض علیه زنان نامیده می‌شود و تلاش برای ارتقاء بهبود وضعیت آنان.^۴

^۱- رودگر، تاریخچه نظریات گرایش نقد فمینیسم، ص ۲۵

^۲- نجفی، فمینیسم، ص ۴

^۳- چراغی کوتیانی، رویارویی ایرانیان با فمینیسم از فمینیسم ایرانی تا فمینیسم اسلامی، ص ۶

^۴- رودگر، تاریخچه نظریات گرایش ها و نقد فمینیسم، ص ۲۶

و نداشتن تعادل روحی در همجنسگرایان، باعث اعمال خشونت و ناسازگاری این افراد با محیط می‌شود و گاه آنان را منزوی و مطرود از اجتماع می‌کند. در حقیقت، این زنان دچار نوعی سادیسم جنسی می‌شوند که ناشی از نارضایتی و ارضای نیازهای جنسی است و به صورت رفتارهای خشونت آمیز بروز می‌کند. از طرفی، استقراق در لذات مادی و تحریک اذهان عمومی به همجنس‌گرایی، شخصیت انسانی زن را خدشه‌دار خواهد کرد. ایجاد تنفر و به شمار آوردن مردان به منزله دشمن فرضی که به صورت اصولی و نظاممند صورت می‌گیرد، تعامل اجتماعی و روابط زن و مرد را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد و به پررنگ‌تر شدن فضای تبعیض جنسیتی می‌انجامد که به صورت غیر مستقیم زنان را دچار مشکل می‌سازد. از سوی دیگر، در روابط اجتماعی هم تاثیرات منفی به جا گذاشته است؛ چرا که جامعه‌ای که خانواده سالم نداشته باشد، دچار از هم گسیختگی می‌شود. بنابراین اگرچه این هنجار گسیختگی در یک برهه زمانی، جوابی کوتاه مدت و مقطعی به یک تمنای سرکش بدهد، در دراز مدت، تحولات زیانبار و انکارناپذیری را به جامعه تحمیل می‌کند.^۱

جای تعجب نیست، وقتی مناسبات فطری و طبیعی به هم می‌ریزد و به فراموشی سپرده می‌شود، نظریه پردازی ذهنی بشر به جایی می‌رسد که زیست‌لزبینی در روابط جنسی اصل و الگوی جایگزین برای روابط زنان و مردان می‌شود و باعث مشکلات فراوانی می‌شود که بشر با دست خود به وجود آورده است. بنابراین، مسئله‌ل‌زبینیسم و واخوردگی زنان در این حیطه، نشان می‌دهد که یگانه‌روشی طبیعی و قابل دسترس برای کسب آرامش و جلوگیری از مشکلات جسمی و روانی، حفظ قداست خانواده و ازدواج است، که با پیشروی این نظریات دیگر جایی برای خانواده در چنین جامعه‌ای نخواهد ماند.^۲

^۱- مهاجری، آسیب شناسی پیامد اخلاقی فمینیسم در غرب و بازتاب آن در نهاد خانواده، ص ۱۰۳

^۲- فرهمند، فمینیسم و لزبینیسم، ص ۹-۱۱

نتیجه گیری

در مقاله پیش رو، تحت عنوان نقش فمینیسم در فروپاشی خانواده، به بیان اهمیت خانواده، تعریف فمینیسم و بیان نظریات آن و نقش مستقیم و غیرمستقیم آنها در فروپاشی خانواده پرداخته شد.

گفته شد که خانواده یک نهاد مهم برای جامعه به حساب می آید، زیرا جایی است که کودکان و در واقع اعضای جامعه در آن رشد کرده و جامعه پذیر میشوند، پس خانواده سالم مساوی با کودکان و اعضای سالم و در نتیجه جامعه سالم است.

در این تحقیق، فمینیسم و نظریات فمینیستی یک تهدید برای خانواده در نظر گرفته شد.

نظریات آنها در موج اول همچون: حق طلاق و سقط جنین، نقش غیر مستقیم در فروپاشی خانواده بیان شد، و نظریات موج دوم همچون: فردگرایی، عشق آزاد و همجنسگرایی، به عنوان نقش مستقیم بر خانواده و فروپاشی آن مشخص شد.

محقق با بررسی این نظریات به اثرات آنها بر خانواده دست پیدا کرد و دریافت اگر این نظریات در جامعه کشور های اسلامی و ایران عملی شود، دیگر جایی برای خانواده سالم و تربیت دینی نخواهد ماند، پس باید خطرات و آسیب های این نظریات را شناخت و از آن جلوگیری کرد.

در این باره خوب است، ادعاهای این جنبش در اسلام بررسی شود تا خانواده ها و اعضای جامعه بفهمند، دین مبین اسلام، دین برابری و اعتدال است و جامعه ای که طبق دستورات آن عمل کند، هرگز دچار نابرابری نمیشود.

فهرست منابع:

۱. جیمز ، سوزان و دیگران ، **فمینیسم و دانش های فمینیستی** ، ترجمه : عباس یزدانی - بهروز جندقی ، قم : دفتر مطالعات و تحقیقات زنان ، چاپ دوم ، ۱۳۸۲ ه.ش .
۲. رودگر ، نرجس ، **تاریخچه نظریات گرایش ها نقد فمینیسم** ، قم : دفتر مطالعات و تحقیقات زنان ، چاپ اول ، ۱۳۸۸ ه.ش .
۳. ریتزر ، جورج ، **نظریه جامعه شناسی در دوران معاصر** ، ترجمه : محسن ثلاثی ، تهران : علمی ، چاپ دوم ، ۱۳۷۴ ه.ش .
۴. زارع ، چاهوکی ، فهیمه ، **بررسی فمینیسم موج دوم** ، قم : نور المصطفی ، چاپ اول ، ۱۴۰۱ ه.ش .
۵. زیبایی نژاد ، محمد رضا ، سبحانی ، محمد تقی ، **درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام (بررسی مقایسه ای دیدگاه اسلام و غرب)** ، قم : دفتر مطالعات و تحقیقات زنان ، چاپ هفتم ، ۱۳۹۰ ه.ش .
۶. شمس ، محمد ، **الهیات فمینیستی و ادیان ابراهیمی** ، تهران : برگ زیتون ، چاپ اول ، ۱۳۸۶ ه.ش .
۷. elasوند ، فریبا ، **زن در اسلام** ، قم : حوزه علمیه قم ، مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران ، مرکز نشر هاجر ، چاپ هشتم ، ۱۳۹۹ ه.ش .
۸. عمید ، حسن ، **فرهنگ عمید جلد سوم** ، تهران : امیرکبیر ، چاپ هشتم ، ۱۳۸۱ ه.ش .
۹. مطهری ، مرتضی ، **نظام حقوق زن در اسلام** ، تهران : انتشارات صدرا ، چاپ سی و سوم ، ۱۳۸۱ ه.ش .
۱۰. وحیدی ، محمد ، **احکام خانواده جلد دوم** ، قم : انتشارات دارالعلوم ، چاپ دوم ، ۱۳۹۷ ه.ش .

سایت ها و مقالات :

۱. احمدی ، فاطمه ، « تاثیر مدرنیته بر خانواده » ، فصلنامه تخصصی پژوهش های اسلامی جنسیت و خانواده ، ۱۳۹۷ ه.ش ، شماره ۱ .

۲. آقای زاده ، احمد ، « خانواده از منظر فمینیسم و قرآن » ، فصلنامه پژوهش های قرآنی جلد ۴۸

۳. بستان ، حسین ، «کارکرد های خانواده از منظر قرآن و فمینیسم » ، روش شناسی علوم انسانی ، ۱۳۸۲ ه.ش ، شماره ۳۵ .

۴. بلالی ، اسماعیل ، « زنان و پیامد های سقط جنین » ، نشریه مطالعات راهبردی زنان ، ۱۳۸۲ ه.ش ، شماره ۲۲ .

۵. تبيان ، « شناخت تفاوت های زن و مرد » ، ۱۳۹۱ ه.ش .

Article.tebyan.net

۶. جهان شیلا ، شرمین ، سجادی ، مرضیه سادات ، « بررسی روابط آزاد دختر و پسر و تاثیرات آن » پژوهش های اسلامی جنسیت و خانواده ، ۱۳۹۹ ه.ش ، شماره ۵ .

۷. چراغی کوتیانی ، اسماعیل « هنر و زیبایی شناسی فمینیسم » ، نشریه معرفت ، ۱۳۹۰ ه.ش ، شماره ۱ .

۸. _____ ، « رویارویی ایرانیان با فمینیسم از فمینیسم ایرانی تا فمینیسم اسلامی » ، ماهنامه معرفت ، ۱۳۹۳ ه.ش ، شماره ۱۹۹ .

۹. زارعی توپخانه ، محمد ، « روابط آزاد زن و مرد از دیدگاه آموزه های دینی و روان شناسی » ، نشریه معرفت ، ۱۳۹۰ ه.ش ، شماره ۱۶۳ .

۱۰. فرهنگد ، مریم ، « فمینیسم و لزبینیسم » ، مطالعات راهبردی زنان ، ۱۳۸۴ ه.ش ، شماره ۲۸ .

۱۱. فیروزی ، مهدی ، عظیمی ، زهرا ، «تناسب احکام با طبیعت و فطرت مبنایی برای عدالت در حقوق خانواده » ، نشریه فقه ، ۱۳۹۵ ه.ش ، شماره ۱ .

۱۲. محقق داماد ، سید مصطفی و دیگران ، « خانواده » ، مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی ، ۱۳۹۸ ه.ش .

۱۳. مهاجری ، مریم ، « آسیب شناسی پیامد اخلاقی فمینیسم در غرب و بازتاب آن در نهاد خانواده » ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پژوهش نامه زنان ، ۱۳۹۰ ه.ش ، شماره ۱ .

۱۴. نجفی ، مسلم ، « فمینیسم » ، نشریه حوزه ، ۱۳۸۲ ه.ش ، شماره ۱۱۹ .